

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Regimine Ecclesiae Episcopalis In Octo Libros Distributus

Antonelli, Giovanni Carlo

Velitris, 1650

§. V. An standum sit consuetudini circa obseruantiam dierum festorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11401

gem præscriptio, in qua computari non debet tempus Antecessorum. *cap. de quarta. ex de Præscript. cap. circa de Iurepatr. Helin. in d. cap. 1. n. 12 in fin. Azor. loco cit.*

Secus dicendum est in lege ciuili, nam si maior pars, vel omnes statim à principio recusarunt, non peccant, quia Princeps sub tali conditione, legem statuere videtur, videlicet si moribus vrentiū recipiatur. *Rui. in cons. 13. n. 28. lib. 2. Bonac. d. disp. 1. q. 1. pun. 4. n. 40. qui ibidem n. 39. hoc etiam admittere videtur in lege canonica, quando legislator intendit obligare dependenter ab acceptatione Populi, quia hoc casu nondum purificata est conditio, sub qua legislator intendit obligare: posse autem promulgari leges etiam à Summo Pontifice cum hac conditione, dicit *Dian. par. 7. tract. 1. ref. 28. vers. quinto.**

43 An verò peccent primi, qui ceperunt legem ciuilem seruare, & postea desisterunt? negatiuè respondet *Nau. d. cap. 23. n. 55. Dian. par. 1. tract. 10. ref. 17. Bonac. d. disp. 1. q. 1. pun. 7. §. 1. n. 1. in fin. vbi dicunt, quod consuetudo ita interpretata est leges ciuiles, vt ad culpam non obligent, sed tantum ad pœnam temporalem.*

Sunt etiam alij casus, in quibus Doctores communiter à peccato excusant legum transgressores, videlicet vel propter ignorantiam probabilem *cap. 2. vbi glos. de constit. in 6. Sylu. in ver. lex n. 7. Nau. cons. 1. n. 24. de constit. vel si lex sit nimium dura, & grauis, & talis communiter à Populo, seu Rep. iu-*

dicetur *Suar. in tract. de legib. lib. 3. cap. 19. n. 9. vel si ex obseruancia legis sequeretur magna rerum mutatio, vel periculum, alicuius scandalum idem *Suar. vbi supra lib. 4. cap. 16. n. 8. Bonac. d. disp. 1. q. 1. pun. 4. n. 41. vel si alia rationabilis causa concurrat: in omni enim præcepto legis positivæ admittitur exceptio causæ rationabilis cap. si quando de præscript. cap. fin. de consuet. S. Thom. 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2. & ibidem Caiet. Sylu. in ver. lex n. 8. Abb. in c. 1. n. 4. de Treug. & pac. Nau. cap. 23. n. 43. ex quo inferunt *Bonac. loco cit. d. pun. 4. n. 41. Dian. par. 1. tract. 10. ref. 6. & alij, posse Populum, dum supplicat Principem pro remouenda lege, obligationem ipsius legis interim suspendere, donec iterum constiterit de voluntate Superioris***

§. V.

An standum sit consuetudini circa obseruantiam dierum festorum.

44 HÆC quæstio pœdet ab alia, qua quæritur, an dies festi noui testamenti sint iuris diuini, vel humani? nam alij putant, saltem dies dominicos iure diuino festiuos esse ita *Panorm. in cap. licet de ser. Angel. in ver. serie §. 43. quos refert *Nau. in Man. cap. 13. num. 1. quam sententiam communem esse asseruit *Sylu. in ver. Dominica quæst. 1. vers. Septimo: quod probant ex cap. licet de ser. vbi dicitur, quod tam veteris, quam***

quam noui testamenti pagina septimum diem ad humanam quietem specialiter deputauit.

Alij uero asserunt, omnia Christianorum festa, etiam dies dominicos, solo humano iure fuisse in ecclesia introducta, ita S. Tho. in 2. 2. q. 122. art. 4. & ibidem Caiet. vers. his igitur expeditis, & alij, quos refert, & sequitur Nauar. d. cap. 13. num. 1. Barbof. in cap. omnes. nu. 2. & in cap. quoniam. num. 2. de fer. & hanc esse communem DD. sententiam dicit Bonac. de legib. disp. 5. q. vn. in princip. n. 4. & ita tenent Recentiores omnes: idque probant, tum quia licet ius naturale, & diuinum præcipiant nobis, ut Deum veneremur, ac reueremur, non tamen definiunt tempus, quo in nouo testamento id facere teneamur, tum etiam quia obseruantia diei dominici, in noua lege succedit obseruantia Sabbathi non ex vi præcepti legis, sed ex constitutione ecclesie, & consuetudine Populi Christiani, ut d. S. Thom. d. q. 122. art. 4. ad 4. Vnde ad rex. in d. cap. licet. de fer. respondet Nau. loco cit. quod in nouo testamento, sicut in veteri, vnus de septem diebus debet obseruari, non tamen, quod hoc Deus præceperit in utroque, nam licet id præceperit in veteri testamento præcepto ceremoniali, in nouo tamen testamento in quo illud cessauit, à principio Apostoli auctoritate sua, & non lege diuina ceperunt diem dominicum obseruare, idemque facere fidelibus præceperunt ut dicit etiā Suar. & Reginald. apud Bar-

bof. in d. cap. licet. nu. 2.

45 Ex quo Doctores communiter inferunt, quod vnaquæque Prouincia, seu Ciuitas obseruare tenetur festa eo modo, & tantum, quæ, quomodo, & quantum consuetudo ipsius præcipit obseruari, quia cum hoc præceptum sit humanum, potest humana consuetudine moderari, cap. 2. de obser. Ieiun. & fin. de consuet. Nau. d. c. 13. num. 2. vers. infertur. 2. & cons. 5. de fer. Megal. var. resol. tom. 2. ref. 147. Dian. p. 1. tr. 15, & 1. Miscell. ref. 34. Caiet. 2. 2. d. q. 122. art. 4. vers. his igitur expeditis, ubi etiam dicit, quod non est opus videre, an consuetudo huiusmodi sit rationabiliter introducta, sed sufficit, quod ita fiat.

46 Vnde excusant à mortali Opifices diebus vendentes calceos, vestes, vasa terrea, equos, & alia animalia, si talis ibi sit consuetudo à Prælati tolerata. Nau. cons. 1. de fer. Caiet. loco cit. Azor. 2. par. lib. 1. cap. 27. num. 10. quem refert. & sequitur Megal. d. ref. 147 præsertim si talis consuetudo inducitur in fauorem aduenarum, & rusticorum, qui alijs diebus non sine eorum incommodo, ac damno venire possunt. Immo Nau. loco cit. eos etiam excusat à peccato mortali, qui graue damnum paterentur, si cæteris vendentibus ipsi non venderent.

47 Secundò ratione eiusdem consuetudinis excusant à mortali rōsores, ac molentes Caiet. ubi sup. Nau. cap. 13. num. 9. & alij apud Dian. loco cit. ref. 34. ubi etiam addunt, quod seclusa consuetudine

ton-

- tōnfores ratione paruitatis ma-
 tenia non peccant, si barbam,
 vnius, aut alterius radant, neque
 molentes molendinis fluminum,
 vel ventorum, quæ sine magna
 occupatione molunt.
- 48 Tertiò excusant à præcepto
 audiendi missam puellas, vbi con-
 suetum est, quod non exeant, &
 alias mulieres: quæ consueuerunt
 vno mense è domo non exire,
 propter mortem viri *ita Caietan.*
2.2. d. q. 122. art. 4. vers. his igitur
expeditis, vbi etiam dicit, quod
 huiusmodi consuetudines funda-
 te sunt super libertate euangelica,
 qua non tenemur stricto iuri ve-
 teris legis de obseruatione festo-
 rum.
- 49 Quartò excusant muliones, qui
 iumentis oneratis suum iter ante
 diem festum bona fide inchoatum
 diebus festis non intermittunt,
 præsertim si eos ire contigerit ad
 partes remotas *Caiet. ibidē Nau.*
d. cap. 13. nu. 7. non tamen illis li-
 cet diebus iter inchoare,
 ut dicunt citati DD. quamuis in
 hoc contrarium teneat *Dian. p. 1.*
tra. 15. ref. 36. si dicti muliones in
 deuandis, vel imponendis oneri-
 bus per spatium tantum vnius, vel
 alterius horæ se exercent.
- 50 Quintò, ratione huius consue-
 rudinis excusant vendentes publi-
 ca auctoritate pignora diebus fe-
 stis in locis, vbi emptores alijs
 diebus non comparent, ac etiam
 ius dicentes rusticis, seu paupe-
 51 ribus, qui à suis seruilibus operi-
 bus desistere non possunt sine
 grauiori incommodo. *Caiet. loc.*
cit. Nau. d. cap. 13. num. 13. & alij
- quos refert, & sequitur *Bonacin.*
in tract. de legib. disp. 5. q. un. pun.
2. num. 10. vers. imitatur. Vnde
 excusant etiam rusticos contrahē-
 52 tes diebus festis, ac notarios, qui
 dictis diebus eorum contractus
 celebrant etiam cum iuramento
Rodrig. Laym. & alij apud Dian.
d. par. 1. tract. 15. ref. 34. vbi notat
 prohibitionem *c. 1. de fer.* intelli-
 gendam esse de iuramento iudi-
 ciali, non autem extraiudiciali,
 quia textus videtur loqui de iu-
 dicialibus actionibus; hinc Do-
 ctōres cōmuniter asserunt, quod
 si contractus, & instrumenta fiant
 53 diebus festis extra iudicium, va-
 lida sunt, si verò fiant in iudicio
 non solum prohibentur, sed etiā
 irritantur, nisi necessitas vrgeat,
 vel suadeat pietas *iux. text. in cap.*
conquestus eod. tit. de fer. & d. Sylu.
in ver. Domini: a quest. 3. & alij a-
puud Bonacin. d. pun. 2. n. 11. quam-
 uis dissentire videatur *Vulp. in*
Prax. Iudic. cap. 5. nu. 16. vbi dicit,
 quod obligatio penes acta curiæ
 stipulata die feriato in honorem
 Dei est valida, & paratam habet
 executionem.
- 54 Inquisitores verò contra hære-
 ticam prauitatem posse prædictis
 diebus acta conficere, notat *Bar-*
bof. in d. cap. conquestus num. 31.
- 55 Addunt etiam DD. apud *Bonac.*
d. tract. de legib. disp. 5. q. vn. pun. 2.
nu. 21. vers. imita p. quod die non-
 feriato recipi potest iuramētum,
 & postea die feriato dici testimo-
 nium, vbi talis consuetudo fue-
 rit legitimè præscripta *iux. cap. 2.*
de fer. vltimò obseruat Ricc. in
Prax. for. Eccles. par. 4. ref. 387.
 quod

- 56 quod Neap. etiã in causis ciuilib^o nõ impeditur diebus festis exequutio realis que fit sine causẽ cognitione, quia iã fuit iudicatum: & si exequutio realis fieri nõ potest, neque impeditur exequutio personalis similiter sine causẽ cognitione, quia vt plurimum debitores, contra quos non potest fieri exequutio realis, sunt suspecti
- 57 de fuga: debitores verò de fuga suspectos etiam festis diebus in carcerẽ detrudi posse dicit *Vulp. d. c. 5. num. 15. & communem dicit Barbof. in d. cap. conquestus nu. 28. de fer. vbi etiam notat, quod arbitrio Iudicis remittitur, quã suspicio in tali casu sit sufficiens.*
- 58 Sed notandum est, quod Episcopus potest supradictas consuetudines, & alias similes sua auctoritate reprobare ex constit. Pij V. incip. Cum primum, vbi antiquorũ canonum statuta renouãtur. *Nau. d. cap. 13. n. 9. Filliuc. tract. 27. c. 10. quest. 2. m. 180. & seq. Paulus Layman. lib. 2. tract. 7. c. 2. nu. 8 & alij quos refert, & sequitur Bonacin. d. disp. 5. q. vn. pun. 2. n. 10. Ricc. in prax. for. Eccles. par. 4. ref. 378. & 379. Vnde Episcopum posse prohibere nundinas, & mercatus, qui etiam ex antiqua consuetudine celebrantur, censuit Sac. Cong. teste *Quarant. in ver. dies festus Barbof. in c. 1. n. 5. de fer. & tũc Episcopo contradicente subditi non amplius excusantur à peccato ratione consuetudinis Nau. conf. 1.**
- 60 de fer. quod præcipue procederet si aperte constaret, huiusmodi consuetudines absque causa rationali fuisse introductas, vt *d. Ricc. loc. cit. leges enim canonicæ secundũ communem DD. sententiam per consuetudinem contrariam abrogari non possunt, nisi ex necessitate, aut pietate, aut alia causa, rationabili introducta fuerit, ac legitime præscripta c. fin. vbi DD. omnes de consuet. & tunc talis consuetudo non est extendenda, nec dilatanda, nec consueta post horam vespertinam extendi debent ad totam diem Caiet. ibidem, & alij apud Bonacin. loco cit. nu. 10. vers. hæc tamen; cum enim festi dies ad Dei cultum maximè pertineant, idèò diligenter procurare debent Ordinarij, vt eorum observatio augeatur, non diminuat. Quare tales consuetudines vbi receptæ non sunt, neque sunt introducendæ, vt dicunt DD. quos refert. & seq. Bonacin. loco cit. vers. hæc tamen.*
- 63 Notandum 2. quod in casibus necessarijs, in quibus opera seruiliã licite exercentur, non potest exigì pena, etiam si opus seruile fiat absque licentia, puta si vendantur comestibilia, vel aliã opera seruilia fiant tempore messis, vel vindemiarum, ac recollectionis fructuum iuxta cap. conquestus de fer. ac decretum Sac. Congr. apud *Quarant. loco cit. quia frustra precibus impetratur quod à iure cõmuni conceditur l. vn. C. de T. lib. 10. ita Ricc. in prax. for. Eccles. par. 4. ref. 384.*
- 64 Vnde absque Episcopi licentia præstari potest iuramentum pro pace, vel alia necessitate vt in c. significasti de elect. & in cap. 1. vbi glos. in ver. necessitate de fer. *Nau. d. cap.*

dict. cap. 13. n. 3. Bonacin. dict. pun. 2. n. 21. in fin.

65 Addit Ricc. in prax. ut supra d. par. 4. ref. 389. quod Episcopus tenetur credere eis, qui dicunt, se cum causa exercuisse opera seruilia diebus festis, modò sint viri probi, ac bonæ famæ.

Sed hæc procedunt, quando necessitas est certa, tunc enim opus seruile dictis diebus sine licentia fieri potest, cæterum in dubio semper petenda est licentia ab ordinario ut d. Vulp. in Prax. Iudic. for. Eccles. cap. 5. n. 7. Bonacin. de leg. disp. 5. q. vn. pun. 3. n. 14. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. all. 105. num. 40.

Deniq. obseruat Vulp. in prax. 67 Iudic. cap. 5. n. 10. quod prædicta constitutio Pij V. non est vsu recepta in ea parte, qua statuit, conducentes diebus festis animalia onusta esse puniendos pœna amissionis animalium: Vnde Sac. Cõg. iussit, ut restitueretur equus, quem quidam Episcopus venderat ex causa huiusmodi contrauentionis, prout refert idem Vulp. loco cit.

S. VI.

An Episcopus possit condere leges, seu statuta in sua Diœcesi.

68 Omnes concedunt, quod Episcopi possunt facere statuta etiam pœnalia, & ipso iure pœnam infligunt, ut constat ex cap. Vt animarum de constit. in 6. statu

69 ta verò huiusmodi non debent contrariari sacris canonibus, aut

ordinationibus Summorum Pontificum c. quod super his de maior. & obediens. quamuis d. iure hoc priuilegium habeant, quod si rationabilia sint, non censeatur illis derogatum per subsequentes Summorum Pontificum constitutiones, nisi in eis id expressè caueatur cap. 1. de constit. in 6. hæc autem

70 statuta, si ab Episcopo fiant in Synodo Diœcesana, sunt perpetua, & non expirant morte conditoris, ut dicunt DD. in cap. fin. de offic. legat. Sylu. in ver. statutum n. 9. & in ver. lex n. 4. & alij, quos refert, et seq. Barbos. de offic. & pot. Episc. par. 3. alleg. 93. n. 24. & in d. cap. fin. n. 3.

71 idemque dicendum est de Edictis Inquisitorum secundum sagund. & Auil. apud Dian. par. 4. tract. 5. 72 resol. 27. ac de gratijs ab Episcopo concessis, quæ similiter per eius mortem non expirant cap. si gratiosè de Rescript. in 6. nisi fortè ad beneplacitum cõcedantur, quia cum beneplacitum morte extinguatur, etiam gratiæ huiusmodi per mortem concedentis expirant ut in d. cap. si gratiosè: immò possunt eo casu quodocunque ab ipso concedente reuocari Barbos. loco cit. par. 2. alleg. 25. n. 55. & seq.

73 Aliæ verò ordinationes, seu edicta generalia, vel specialia ab Episcopo lata, seu promulgata extra Synodum temporanea sunt, & ideo extinguuntur per eius mortem, aut recessum cap. licet de offic. deleg. glõs. in c. à nobis 1. in ver. non nisi subditi de sent. excom. Bertachin. in tract. de Episcop. par. 2. lib. 4. q. 15. Ricc. in Decis. Cur. Neap. decis. 149. n. 1. par. 1. Sporell. decis. 14. num. 21.

quos